

בעודשי"ת

שפע חיים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

חג הסוכות תשפ"ז

גליון ב' אלפים רנ"ז

שנה מ"ב • גליון נ"ב

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שפע חיים"

אגוד חסידי צאנז

רח' דברי חיים 5 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

בשולחן הטהור ליל ש"ק א' דסוכות תש"מ

- חג הסוכות הזה זכר ליציאת מצרים, שגם שם היו בני ישראל משוקעים כבר במ"ט שערי טומאה, ובין רגע לחברתה נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה והוציאם, ונתעלו מבירא עמיקתא למדריגה גדולה.
- רבי אליעזר ורבי עקיבא לא פליגי, שאכן שניהם היו, ענני כבוד וגם סוכות ממש, שבזכות המסירות נפש זכו לענני הכבוד.
- ב'סוכות ת'שבו ש'בעת ראשי תיבות 'שבת', לרמז שגם האיש השקוע כל ששת ימי המעשה בעניני גשמיות, אולם ברגע של קבלת שבת מאירה בתוכו הנשמה יתירה ונהפך לאיש אחר.
- לוקחים הערבה שאין בה טעם וריח עם האתרוג שיש בו טעם וריח, להורות שאפילו אלו שאין בהם ריח תורה ושום לחלוחית של מעשים טובים גם כן יכולים להתהפך ולהיות בבחינת אתרוג.

בעידן רעוא דרעיון ש"ק א' דסוכות תש"מ

- יסוד היסודות ושורש העבודה הוא טהרת הלב, לבקש תמיד מהשי"ת, לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי.
- ראש השנה מורה על בחינת בכל לבבך. יום הכיפורים מורה על בחינת בכל נפשך. חג הסוכות מורה על בחינת בכל מאדך.
- לולב מורה על בחינת בכל לבבך. הדס מורה על בחינת בכל מאדך. ערבה מורה על בחינת בכל נפשך.
- וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, רצ"ל שכל המועדים ושמחת החג לא יהיו בתפנוקי מעדנים, אלא בשמחה וששון על מצוות השי"ת.

בשולחן הטהור ליל אושפיזא דיוסף תשי"ד

- בדברי מהרש"א, שעיקר כח הטומאה של עשו בשיניו שנמשל לחזיר שאינו מעלה גרה, ולא ניתנה להם שליטה על ישראל אלא ברגלים ששם סימן טהרה שלו.
- מדברי הרמב"ם באגרת תימן, שיש שני סוגים מכוחות הסטרא אחרא, גזירות וכליון בנוף, ופיתויים והסתות לשמד. וזה שאמר כל כלי יוצר וגו'.
- כשבאים בגזירות הגוף אזי ישראל מלומדי סבל למסור נפשם כאשר נטבע בהם על ידי האבות הקדושים. אבל כשבאים בפיתויים הסכנה גדולה יותר. וזו מתנה טובה מהשי"ת שיגזרו עלינו גזירות כדי שנתרחק מהם ונישאר ביהדותינו.

- רמז בשתי השמות יעקב וישראל, דנצחון המלחמה ברוחניות כי שרית היא על ידי שהם בבחינת עקב ושפלות בגשמיות.
- על כך נאמר קודם מתן תורה והייתם לי סגולה וגו' כי לי כל הארץ, דלב מלכים ושרים ביד ה' שיגזרו גזירות.
- גם במצרים השעבוד היה לטובתם של ישראל כדי שיקוצו בהם ולא יתערבו. וזה שאמר כדי שלא יאמר אותו צדיק ועבדו וענו אותם קיים בהם וכו', היינו נגד הטענה שמשלו בנשותיהם ואינם 'זרעך' שהובטח להם שיצאו רכוש גדול, יאמר שעל ידי העינוי נשמרו מלהתחתן עמם.
- בפירוש הכתובים, אורך כי עניתני וגו' מלשון עינוי, מאת ה' היתה זאת וגו'.
- כשהראה המין דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה שהרי ניתנים למשיסה, הראה רבי יהושע בן חנניה דאדרבה מזה הוכח שידו נטויה עלינו לשמור על אמונתנו.
- בכל מדינה שהתחילו המתבוללים נגזרו שם גזירות קשות על ישראל, כענין שנאמר ביד חזקה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם.
- כח השן דעשו 'אכלה ומדקה' היינו לכלות בפיתויים, ומאת ה' שיהא 'ברגלה רפסה'.
- בפירוש המזמור, לולי ה' שהיה לנו וגו'.
- סוכה מורה על גלות ודירת עראי והכוכבים נראים מתוכה, דעל ידי שאין יכולים להשתקע בגלות עיניהם נשואות לשמים. וזו הסיבה מן השמים שיהיו תמיד גולים ממדינה למדינה. על כך אומרים זכאה חולקנא וכו' דיתבא בצילא דמהימנותא.
- מלחמת עמלק שלא בדרך הטבע על אף הפחד שהיה אצל כל העמים, שנתעורר מן השמים כדי לשעבד לב ישראל לאביהם שבשמים. וזו סיבת המלחמות בכל דור.
- ובזה מובן ענין הזכר למאן דאמר סוכות ממש עשו להם, דהיינו במלחמת סיחון ועוג. וזה שאמר 'הושבתי' שזה היה בפועל ה'. וביאור המשך הכתוב למען ידעו וגו'.
- בפירוש המזמור, אז יאמרו בגוים הגדיל ה' וגו', שיתברר להם שכל מה שהצרו לישראל היה לטובתם.
- זה נמשך בכח האושפיזא קדישא יוסף שהיה הראשון שהלך בגלות ועמד בנסיון. וזה שאמר וישלחני אלקים וגו' שארית בארץ וגו'.

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

אני מדבר בצדקה ורב להושיע

- ממרן זי"ע, ששלושת הרגלים מורים על ג' עמודי העולם, וחג הסוכות ומצוותיה רומזים למדת גמילות חסדים.
- מספר אפיקי יהודה, דאף שבעמודי התורה והעבודה יכולים המלאכים לבוא לשלימות יותר מבני ישראל, מכל מקום כיון שעמוד גמילות חסדים אינו שייך אצלם כלל, לכן לא היו יכולים לקבל התורה.

- מטעם זה צר הקב"ה קלסתר פניו של משה כאברהם ואמר למלאכים לא זהו שירדתם אצלו וכו'.
- הקב"ה אמר למשה אחוז בכסא כבודי, שרומז למדת החסד.
- התורה תחילתה וסופה גמילות חסדים כי בזכותה קבלנו התורה.
- משה רבינו ידע שהזכות של בני ישראל לצאת ממצרים הוא משום שהם עתידים לקבל התורה, שאותה יקבלו רק בזכות מדת החסד שיש ביניהם.
- לכן סירב לילך מצרימה בסברו על עצמו דכיון שאינו מושלם בחסד לא יוכל להיות השליח לתת התורה לישראל ואם כן אין להם הזכות של קבלת התורה שבשביעה יצאו ממצרים.
- אמנם בדברי משה רבינו אל ה' מתוך מסירות נפש בידעו שהוא עלול להיענש, נתגלה גם צד מדת החסד שבו.
- מצות צדקה היא שמירה שהקליפות לא יחטפו המצוות.
- מדת החסד הנרמז בד' מינים מגינה על מצוות החג שישארו ברשותנו.

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

בהדרת קודש וברגשי כבוד משגרים אנו בזה בשם כל הקהל הקדוש
ברכות לראש משביר קדם עטרת ראשנו ותפארתנו

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעון קדשו במזלא טבא וגדיא יאה
שמחת הולדת הנינה תחי'
בת לנכדו יקירו הרה"ג ר' ברוך הלברשטאם שליט"א
בן בנו הגה"צ מורינו יוסף משה דוב שליט"א
ראש הישיבה ורב ואב"ד דקהילתנו הק' בארה"ב

והברכה אחת היא לסבים החשובים
כ"ק אדמו"ר מסטריקוב שליט"א עיה"ק ירושלים
ואביו הגה"צ רבי משה שמואל שטרן שליט"א
רב ביהמ"ד סטריקוב, בני ברק

בקול צהלה ורינה שפתינו תרננה שיהא רעוא מן קדם ה' אוהב צדיקים ית"ש
שיזכו לגרלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, לתפארת השושילתא דדהבא ובית
אבוה"ק, ואך קול ששון וקול שמחה ישמע לעד במעון הקודש, אכיה"ר.

דברי תורה

מב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בשולחן הטהור ליל ש"ק א' דמוכות תש"מ

בעניותנו כבר עברו עלינו כל הימים הקדושים ונשארו כבתחילה מבלי לשנות את מעשינו לטובה. משל למה הדבר דומה למי שנסע ליום השוק ושב אל ביתו בידים ריקניות, כן בני ישראל רכשו לעצמם בימים אלו רבבות מצוות ומעשים טובים, ורבבות נחלי דמעה נשתפכו, והוא מתבונן ורואה איך שנשאר עומד בעירום ובחוסר כל, ואנחנו לא נדע מה נעשה.

ולזה בגודל רחמנותו של הבורא ית"ש שחם על בר ישראל שלא יפול ח"ו לעצבות וייאוש, נתן לנו את חג הסוכות הזה זכר ליציאת מצרים, שגם שם היו בני ישראל משוקעים כבר במ"ט שערי טומאה, ובין רגע לחברתה נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה והוציאם, ונתעלו מבירא עמיקתא למדריגה גדולה, וענן ה' חופף עליהם לחסותם בצילא דקוב"ה ושכינתיה, כן אנחנו נתחזק בזה ולמרות גודל שפלותינו לא נתיאש, כי ברגע טוב אחד נוכל להתהפך ולהתעלות למדריגה עליונה.

*

בגמרא (סוכה יא, ב), כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, ענני

בתורה"ק (ויקרא כג, מב-מג) בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם.

ובספרים הקדושים (תפארת שלמה, חג הסוכות, ד"ה ויהי בשלם סוכו; ודע קודש, סוכות ליל א) ב'סוכות ת'שבו ש'בעת ראשי תיבות 'שבת', וצריך לבאר הרמז בזה. גם אומרו כל האזרח לכאורה נראה כמיותר. וכן צריך ביאור מה שמסיים הכתוב, אני ה' אלקיכם, על מה זה.

ונראה לומר בהקדם לבאר ענין מצות סוכה על פי פשטות, דהנה אחר שעברו ימים הנוראים אנו מתבוננים במצבינו, דהלא חסידים ואנשי מעשה כבר התחילו לבדוק בעצמם מיום כ' סיון (ראה אורח ישראל, ליקוטים חדשים לכ' סיון), ובהגיע ראש חודש אלול כבר היו דבוקים כל היום בהש"ת, ובראש השנה ועשרת ימי תשובה חזרו בתשובה על כל הרהור וכל דבור, ומוזה נתעלו יותר במדריגת יום הכיפורים, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טו, ל), ונתקדשו בקדושה עילאה, אולם אנן

זה שאמר הכתוב, בסוכות תשבו שבעת ימים 'כל' האזרח בישראל, אף הגרוע שבגרועים, ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם לדורות עולם, אף אם יגיע דור שלא ידעו מהותו של צדיק מהו, מה זו תורה ומה זו יראת שמים, ויהיו נבוכים בעשתונותם מבלי לדעת את דרכי ה', אזי ידעו ויזכרו כי בסוכות הושבת' את בני ישראל. ואמר בסוכות, רצ"ל שתי סוכות, סוכות דענני כבוד וסוכות ממש, שאכן שניהם היו, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים ולא פליגי, וגם ירמוז ב' סוכות לגוף ולנפש. ומאת ה' היתה זאת בהוציא אותם מארץ מצרים ערות הארץ, שהיו שם בני ישראל בשפלות הרעת ונתעלו אחר כך לבחינות הללו.

ולבן נרמז כאן ענין שבת, שגם זה האיש השקוע כל ששת ימי המעשה בעניני גשמיות ואינו מתבונן בעבודת השי"ת, אולם ברגע של קבלת שבת מאירה בתוכו הנשמה יתירה ונהפך לאיש אחר, וברגע שהוא לובש בגדי שבת הריהו מתנער מענינים הגשמיים ונתעלה בקדושת השבת. וכמו כן יידעו בני ישראל בכל מצב שפליג שיהיו אשר ברגע אחד שיהרהרו בתשובה נכונה אזי היכולת בידם לצאת משאול תחתיה ולהתעלות עד לכסא הכבוד.

ועל זה סיים הכתוב, אני ה' אלקיכם, רצ"ל שמארץ מצרים לא נתעלו בני ישראל לקדושה עילאה בכוחות עצמם לטפס ממדרגה למדרגה, אלא אני ה' הוצאתי אתכם ברגע אחד משפלות המומאה עד לקדושה עליונה, וכן עתה כימי צאתכם מארץ מצרים אראה לכם

כבוד היו, דברי רבי אליעזר, רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם, וכתב הרוקח (סימן רט) דהיינו כשצרו על ארץ האמורי של סיחון ועוג ועל כרכים שבארץ כנען אז ישבו ישראל בסוכות עיי"ש. והדברים מתמיהים מאד, שמדרך העולם במקום מערכי המלחמה עושין להם מחבואות במערות מתחת לאדמה ובנקיקי סלעים, ולא בסוכות סתם שלא יועילו דבר. אמנם זה מורה לנו על גודל מדת הבטחון שהיתה לבני ישראל אשר הלכו במלחמה על פי ה' ביד משה, ושמו במחונם בהשי"ת ושכבו לישון בחזית המלחמה ולא יראו מרבבות עם אשר סביבותם, וגם שמסרו נפשם לקיים מצות השם, ואלה בני ישראל היו מיוצאי מצרים אשר שם היו בתכלית השפלות, ונתרוממו כעת עד למדרגה הזאת. ומשם תצא תורה לבני ישראל בכל דור ודור, שבכל מעמד ומצב שיהיו לא יתייאשו.

ובן על עצם יציאתם ממצרים מצינו שאמר הכתוב (ימיה ב, כה) כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, שמסרו נפשם לקיים מאמר השי"ת ויאמינו בה' ובמשה עבדו.

ועל פי זה יש לומר דרבי אליעזר ורבי עקיבא הנ"ל לא פליגי, שאכן שניהם היו, ענני כבוד וגם סוכות ממש, שבוכות המסירות נפש וזו לענני הכבוד, והבן. ולכן בתורת כהנים (ומובא גם שם בגמרא על הגליון) רבי אליעזר בעצמו סבירא ליה סוכות ממש היו, שאין זה סותר לדעתו כאן דענני כבוד היו.

כמבואר במדרש (ויקרא רבה ל, יב) ובפייט (אקחה בראשון, ביום א' דסוכות), ולהורות נתן שאפילו אלו שאין בהם ריח תורה ושום לחלוחית של מעשים טובים גם כן יכולים להתהפך ולהיות בבחינת אתרוג שיש בו מעט וריח. ועל כן ביום השבת שבאה ההתעוררות לזה מעצם קדושת יום השבת וכנ"ל, לכן אין צורך לקיים בה מצות לקחת ארבעת המינים, והבן.

יעזרנו השי"ת בזכות קדושת השבת, שההתעוררות היא מלעילא בלי התעוררות דלתתא, כמבואר בספרים הקדושים שלכן אומרים מקדש השבת ולא כביום טוב מקדש ישראל והזמנים, ישראל דקדשינהו לזמנים (עין ברכות מ"א), משום שהקב"ה בעצמו מקדש את השבת, יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו, אל יעזבונו ואל ישנונו, אל תמשנו ואל תכלימנו שנוכה להיות בתוך השבים להשי"ת בלבב שלם, וניגאל גאולת עולם בב"א.

נפלאות, שתזכו להתעלות ממדרגה הפחותה למדרגה עליונה לחזור בתשובה שלימה להשי"ת.

*

זהו ענין קיום מצות סוכה אחרי הימים הנוראים, לכל יתייאש האדם אשר לא זכה לתשובה בימים הללו לומר אפס תקוה ממני, אלא יבטח בהשי"ת שיעורר אותו לתשובה, ואור קדושת הסוכה מאירה לתוך כל איש ישראל בתשובה להשי"ת. ובזרע קודש להרה"ק מראפשיין זי"ע כותב (עיי"ש בסוכות ליל א', וליל הושענא רבה), שהסוכה היא בחינת יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה, הכוונה בזה שעל ידי קדושת סוכה אפשר לבר ישראל לצאת ממעמקים להתעלות עד לתחת כנפי השכינה, והבן.

ובן יש לרמוז במצות לקחת ארבעה מינים שבחג זה, כי הערבה אין בה טעם וריח והיא מרמזת לרשעים,

בעידן רעוא דרעיון ש"ק א' דסוכות תש"מ

למה נאמר בכל נפשך, אלא אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך. ועל זה יסדו לומר בזמירות לשבת קודש, לכן בכל לב ובכל נפש ובכל מאודו נמליכו ונייחדו.

הנה יסוד היסודות ושורש העבודה הוא טהרת הלב, לבקש תמיד מהשי"ת (תהלים נ"א, יב) לב טהור ברא

בתוה"ק (ויקרא כג, מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים.

נראה לומר בטעם המצוה, על דרך הכתוב (דברים ו, ה) ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, ובגמרא (ברכות ס"א, ב) תניא רבי אליעזר אומר, אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך, ואם נאמר בכל מאדך

בזה נראה לומר, דיום טוב של ראש השנה מורה לבחינת בכל לבבך, שמצות היום היא לתקוע בשופר באין אומר ואין דברים, ועל פי פנימיות מבואר שהקול יוצא מהקנה שבלב, והדברים עתיקין. והרמז בזה שאל תביט אל מראהו ואל מעשיו החיצוניים, וזה שמרבה בחסידות לא יוכיח על רוב צדקותו, כי יתכן להיות שגם הוא ממעה את עצמו, ורק הבורא כל עולמים הבוחן כליות ולב יודע את האמת.

ויום הכיפורים מורה על בחינת בכל נפשך, ששרויים בצום ובעינו מערב עד ערב ורכים קרובים לבוא לידי סכנה על ידי כך, והתענית היא בחינת מסירות נפש להשי"ת, ועל כן לובשים אז את הקיטל שהוא בגד מתים, להראות בזה שמוכנים אנחנו למות ולמסור נפשינו על כבוד שמו יתברך, ועיין בדברי חיים ליום כיפור (ד"ה בפסוק כי ביום הזה). ולכן איתא שהמתים באים מעולם העליון להתפלל אתנו, מכיון שביום הכיפורים על ידי המסירות נפש כולנו כמתים נחשבים, והבן.

והג הסוכות מורה על בחינת בכל מאדך, שהאדם יוצא מדירת קבע לדירת ארעי לסוכה הכשרה בשתי דפנות ושלישית אפילו טפה, וגם שאז הוא זמן האסיף, וכמו שאמרו בגמרא (ברכות לה, ב) אמר להו רבא לרבנן במטותא מינייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא תמרדו במוזונייכו כולא שתא עיי"ש, והוא שובת ממלאכתו ומסיח דעתו מכספו וזהבו, ומסתופף בצילא דמהימנותא צילא דקודשא בריך הוא ושכינתיה. ולכן איתא

לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי, ולשמוך את עצמו שלא יהא חורש און בלבו לעבור על ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ושיהא תוכו כברו לעבוד את השי"ת באמת בלי לרמות את עצמו.

עובדא הוה באיש אחד שקיבל על עצמו לא לאכול דבר הבא מן החי ומאכלו היה פת חריבה עם מים, ורבים חשבוהו לאיש קדוש ופרוש, ופעם נכנס זקני הקדוש מגארליץ זי"ע ומצאו כשהוא יושב ואוכל את סעודתו הדלה, והבחין בו בעין קדשו שכל כוונתו אינו אלא לשם יוהרא, ונענה ואמר, מימי לא ראיתי בן אדם כל כך שקוע בתאוות אכילה כאיש הלו. כי אפשר להיות בעל תאוה גם באכילת פת במלח ושתיית מים במשורה, ולאידך גיסא אפשר לאכול סעודה דשינה ולהרגיש בה טעם מר כלענה, וכידוע כן מהרבה צדיקים, ועל זה צריכים לבקש הרבה וטהר לבנו לעבדך באמת.

ומעת שגלינו מארצינו וחרבה עירנו ושםם בית מקדשינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל, וכמו שכתב זק"ה זי"ע בתפלה למשה על הפסוק (תהלים פד, ג) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירגנו אל א-ל חי, דבמקום המקדש נתעורר לב הישראלי וכו', מה שאין כן במקום אחר וכו', וזהו אומרו נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' ושם לבי ובשרי דייקא וכו' עיי"ש, וצריכים להרבות בתפלה ותחנונים לפני המקום להסיר לב האבן מקרבנו.

בזה יתגדל כבוד שמים. ולכן ביום הושענא רבא חובטין את הערבה לארץ, להורות גם כן כנ"ל שמוכן להיות נחבט לקרקע ולוותר על חייו, והבן.

ולבן נוהגין ללבוש הקיטל בהושענא רבה, והובא בדרכי משה (סימן תרסד, ב), ומנהגינו לתקוע בשופר בין ההקפות, וכן כתב בסדר היום (סדר חג סוכות), ובתפארת שמואל על הרא"ש (ברכות א, טז) מביא שמהר"ם אומר אף בהושענא רבא המלך הקדוש והמלך המשפט עיי"ש, וכמו כן נוהגין לומר המלך בקול רם, ואצל צדיקים היתה התפלה נמשכת עד סמוך לעת ערב והיו שרויים רוב היום בתענית, שעושים יום זה כעין יום הכיפורים, בחינת ככל נפשך, שזה גם כן בחינת הערבה, ולכן בהושענא רבא יומא דערבה גם כן מראים לבחינה הנ"ל שמוכנים אנחנו בכל עת למסור נפשנו על קדושת שמו יתברך.

והנה במדרש (ויקרא רבה ל, ט) פרי עין הדר זה הקדוש ברוך הוא שכתוב בו (תהלים קד, א) הוד והדר לבשת וכו' עיי"ש. ובזה יש לומר המעם שנוטל האגודה בידו אחת והאתרוג בידו האחרת, ובשולחן ערוך (או"ח סימן תרנא, יא) שצריך לחבר האתרוג ללולב בשעת נענועו ולנענע בשניהם יחד, להורות שמקשר האדם שלש בחינות אלו, ככל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, שעליהם מורים לולב ערבה והדס, לקשרם להשי"ת, שהאתרוג מורה על השי"ת וכנ"ל, והבן.

*

מהאר"י הקדוש להרבות בנתינת צדקה בערב חג הסוכות (ראה פרי עין חיים, שער חג הסוכות, פרקים ג-ד). וידוע מזקני הקדוש מצאנו ז"ע שהיה ממשכן כל אשר לו בערב חג הסוכות עבור צורכי צדקה, כיון שחג הסוכות היא בחינת ככל מאדך, והבן.

*

עוד נראה לומר, שבפעם מצוות חג הסוכות נרמזים הני תלת מילי. לולב מורה על בחינת ככל לבבך, דלולב נוטריקון לו-לב (ראה סדר היום, כוונת הלולב ואגודתו), ובגמרא (סוכה מה, ב) מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים.

הדס מורה על בחינת ככל מאדך, שההדס טעמו מר, ורומז בזה שפורש עצמו מתענוגי והנאות עולם הזה, וגם את הריח שבו מקצה לגבוה, וכמו שאמרו (סוכה לו, ב) הדס של מצוה אסור להריח בו וכו' עיי"ש, וגם שהריח אין בו הנאת הגוף, כמו שאמרו חז"ל (ברכות מג, ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח, וגם שהנאת הריח לא חשיב כל כך הנאה וכדקיימא לן (פסחים כו, א) קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה. ועל זה מורה ההדס, להיבדל מעניני עולם הזה ולהקדיש הכל לצורך גבוה.

וערבה מורה לבחינת ככל נפשך, שגדילה במקום עמוק אצל המים במקום שאין דריסת רגלי בני אדם, ומורה לאדם לזכור לאן אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה, ושתמיד יהיה האדם מוכן לכך למסור עצמו למיתה אם

ויום הכיפורים, להראות שכל בקשותינו הם רק למען כבוד המלך מלכו של עולם.

זוה שאמר הכתוב (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, רצ"ל שכל המועדים ושמחת החג לא יהיו בתפנוקי מעדנים, אלא בשמחה וששון על מצוות השי"ת.

ויעזור השי"ת, אם לא למענינו, למענו יעש ויסיר מנו חרון אף וכעס, שנוכה לשנה טובה ומתוקה, שנה טובה ומבורכת, וניגאל גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

לבן ביום שמיני עצרת מנסה הקב"ה את בני ישראל ואומר, שאל מה דבעית ואתן לך, כדאיתא בזהר הקדוש (עיי"ש בפרשת נח, ח"א סד, ב; פרשת צו, ח"ג לב, א), וישראל קדושים עומדים בנסיון ואינם מבקשים שום דבר לצורכם, רק למען התגלות כבוד שמים, וכמו שכתב זק"ה ק"ז ע"ע בייטב פנים (שמחת הרגל, אות ז) לפרש מאמר הכתוב ביום השמיני עצרת תהיה לכם, שיהי עצור בחינת לכם, רצ"ל לבלי לחשוב כלל בשביל צורכי עצמכם עיי"ש. ולפיכך נהגו אבותינו הקדושים זי"ע גם בשמיני עצרת לומר המלך בקול רם בנוסח ראש השנה

בשולחן הטהור ליל אושפיזא דיוסף תשי"ד

בפסוק ויחלוש יהושע, שלמאן דאמר (בבא קמא שם) מבעה זה השן, הוא כוחו של עשו שנמשל לחזיר היער (רש"י, בראשית כו, לד), דאין כוחו אלא בשיניו. שעל זה רמז בדניאל (i, i) במראה חיה רביעית: אכלה ומדקה ושאר אברגלה רפסה, דהיינו שתהיה כוחה על כל האומות לאכול ולכלות בשיניה, אך לגבי ישראל, שהיא נקראת שארית, לא תהיה כוחה לכלותם בשיניה, בכח הטומאה שלה ממקום שאינה מעלה גרה, אלא שיהיה כוחה על ישראל 'ברגלה רפסה', ממקום שיש לה סימן טהרה שהיא מפרסת פרסה.

ועל זה נאמר (תהלים קכד, ב) בקום עלינו אדם וגו', ודרשו (ראה ברכות סב, ב) זה אדם, ומסיים (שם ו) ברוך ה' אשר לא נתנו טרף לשיניהם, דהיינו שלא ניתן

במאמר נעים ומירות ישראל (תהלים קכו, ב-ג) אז ימלא שחוק פיני ולשונו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים.

במצות היום (ויקרא כ, מב-מג) בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם.

*

נראה לבאר בהקדם דברי מהרש"א (בבא קמא ג, ב), הביאו גם זקני הקדוש זי"ע בישמח משה (פרשת תולדות, בפסוק וידו אוחות [אופן הב']; פרשת בשלה,

ושפת נכרים, בהתכוונם בכך להתוצאה של (תהלים קו, לה) ויתעדרבו בגויים וילמדו מעשיהם. על כך באה ההבטחה, נגד הבאים בכלי זין: כל כלי יוצר עליך לא יצלח, ונגד הבאים בפיתויים בחלקלקות לשונם: וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי.

לכשתמצוי לומר, נסיון הלשון יותר קשה לעמוד בו. דבומן שבאים עליהם בכח ובכפיה ממבע הדברים מתעוררים ישראל קדושים לעמוד ולהתנייב מנגד בעו גבורתם, ואדרבה כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, כדמצינו (מנחות נג, ב) שנמשלו ישראל לזית לומר לך מה זית אינו מוציא שמנו אלא על ידי כתייה אף ישראל אין חורין למוטב אלא על ידי יסורין. כאשר הרשעים באים נגדם בחזק יד בגזירות שונות, מתעורר בהם כח המסירת נפש שירושה היא להם מהאבות הקדושים, דאברהם אבינו הושלך לכבשן האש, ויצחק אבינו פשט צוארו לטבח, ויוסף צדיקא האושפיזא קדישא הלך לבית האסורים ולא רצה לחטוא ח"ו (יומא לה, ב), ומהם הושרש בטבע בית ישראל לעמוד איתן נגד כל הגזירות. וכן הוא אומר (שמות לד, ט) כי עם קשה עורף הוא, ולפי פירוש אחד (שמות רבה מב, ט; אברבנאל שם, בשם רלב"ג ששמע מפי זקני מעשי ה', חלק מעשי תורה, פרק יב) כוונת הדברים למעליותא, שזו מדה טובה בישראל שהן עזין שבאומות (ביצה כה, ב), וכל הרוחות שבעולם לא מוזיות אותם (וראה אמרי יציב, עמ' שלג-שלד).

לא כן אם באים עליהם בדברי חנופה, בתוקף הכח של הסתה, כאדם

כוחה על ישראל לאכול בשינוי מקום טומאה וכו' עיי"ש. כי בשינוי אוכל ומכלה לגמרי [דמכליא קרנא (בבא קמא ג, א)], אבל ברגלים רק דורס ונותר שארית. ובכל הגויים עושה כלה בשינוי אבלה ומדקה, אבל ושארא זה עם ישראל שהם שארית בגוים (מיכה ה, ז), רק ברגלים תרמסנה בלי כח השיניים. וזה שאמר לולי ה' וגו' אזי חיים בלעונו לכלותינו, ברוך ה' שלא נתגנו טרף לשיניהם רק ברגליהם. ומסיק עלה זקני הקדוש: ושפתים ישק. וצריך להבין בדברי קדשו מה הנמשל דשן ורגל אצל מלכות אדום.

ונראה על פי דברי הרמב"ם באגרת תימן, בפירוש הכתוב (ישעיה נד, יז) כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי, דיש שני מיני כתות מכוחות הסטרא אחרא שמתגברים נגד עם ישראל ומבקשים לעשות פירוד בין ישראל לאביהם שבשמים ח"ו, לבטלם ולהסירם מה' ותורתו הקדושה, כי הנה אויבך יהמיון ומשנאיך נשאו ראש, על עמך יערימו סוד וגו' אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד, כי נועצו לב יחדו עליך ברית יכרותו (תהלים פג, ג-י).

בת אחת בכח ובפועל בגזירות רעות, להשמיד להרוג ולאבד כמו גזירת המן הרשע, ה' ישמור ויצייל. וכת שניה בפיתויים והסתות, לומר: יקרה ויאה את אין תערכי למרוותא, רבותך נעביר לך ככל אתרוותא (פיוט אקדמות לשבועות), שבאים בפנים שוחקות ומסבירות לפתות ולשדל את ישראל שילכו להשתלם במדעים שלהם, ללמוד חכמות חיצוניות

כדי לעורר ולהזכיר את ישראל שלא להמשך אחריהם. וכל זה בהשגחה הנסתרת של השי"ת, והיא מתנה טובה לנו, שלא נוכל להתערב בגויים.

על כך מורים שתי השמות ישראל ויעקב, [והיינו מעמא דהדר אהדריה קרא ונשאר השם יעקב אף אחר שקרא שמו ישראל (ברכות יג, א)]. דנקרא שמו ישראל על שם כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל (בראשית לב, כט), במלחמתו נגד שרו של עשו, שעל זה נאמר (שם כה) ויאבק איש עמו עד עלות השחר, דהיינו עד שיעלה השחר בישועתם של ישראל (פסיקתא זוטרותא שם, ועיין זוהר ח"א דף קע, א), וכאור בוקר יורח שמש (שמואל ב' כג, ד; ובילקוט שם, רמז קסה), ואתא בוקר (ישעיה כא, יב), עד אז תהא זאת המלחמה, מלחמה לה' בעמלק מדור דור (שמות יז, טו). אולם בשביל שלא תופסק המלחמה על ידי כניעתנו צריך גם את השם יעקב, שמורה על מדרגה שפלה בבחינת עקב, וכמו שנקרא שמו יעקב על שם וידו אוחות בעקב עשו (בראשית כה, כו), דהיינו שיש גם קצת שפלות ולא נותנים לנו לגמרי כמו שהיינו רוצים ('מען גיבט נאך גישט נאך').

דמתוך שבעל הרחמים ובעל החסדים רוצה לחזק את ישראל באמונה הקדושה, מסבב תמיד להכניס איזו גזרה וענין לרעה, כדי שזממם של הרשעים והסמרא אחרא בל תפק. וכאשר חלילה וחם אין כבר עצה אחרת, אז הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגורותיו קשות כהמן וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב (סנהדרין צז, ב) בעל כרחם. וזה מהשגחה הנסתרת של השי"ת

שמשיתין אותו וניסת (בבא בתרא טז, א), שאז לא יודעים להשמר מפניהם. וכמו שרואים במדינה טמאה הלזו איך שהטומאה משדלת ומפתה שטוב הדבר ללכת בדרכי הגויים, שהם אנשים הגונים ודמוקרטיים, ואינם מפריעים לך, אדרבה רק את טובתך הם דורשים.

וקמי שמיא גליא, שאם רשעים הללו שכל בקשתם להעביר את ישראל על דעת קונם, היו נשארים בתוקף כוחם לבצע את אשר יזמו לעשות בפיתויים והסתות, לא היו בני ישראל יכולים להחזיק מעמד. על כן צדקה עשה עמנו הקב"ה שאינם באים בשיניהם [שמרמוז לכח הדיבור] אלא דורסים ברגליהם, באופן שישראל בין העמים כשה בין שבעים זאבים (אסתר רבה י, יא) ולא בין שבעים שועלים, וממילא מתחזקים בני ישראל בקשיות ערפם ולא נופלים כושלים לפנייהם.

*

אמת ויציב שדבר זה מתנה טובה היא מהבורא כל עולמים, לקיים מה שנאמר (ויקרא כ, כו) ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, על כרחכם, וכאמור (יחזקאל כ, לג) אם לא ביד חזקה ובורוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם, ועל זה נאמר (סנהדרין קה, א) כל כי האי ריתחא לירתח רחמנא עלן וכו', ובלבד שלא ישאיר אותנו זנוחים ומופקרים ח"ו.

לפיכך בכל עת שהאומות מראים לנו פנים שוחקות, הם מתקרבים אלינו ואנחנו אליהם, מיד מעמיד השי"ת מסך המבדיל בינינו לביניהם, על ידי שנותן בלבם לגזור איזו גזירה רעה, וזאת

נפשה גבי שבאי. ויוצא מזה דמה שהעבירו אותם בפרך בחומר ובלבנים, היה למותם של ישראל, שריחם ה' על עמו שלא יתערבו בגויים.^א

על פי זה יבואר הגמרא (ברכות ט, א-ב) אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל, בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם (בראשית טו, יג) קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. היינו דאם אמת היה בדברי האומות שמשלו בנשותיהם, לא היה צריך לקיים הבטחת ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, כיון שזה לא נאמר אלא לזרעו של אברהם, והללו אינם מיוחסים אחריו. ובפרט לשיטת רש"י (קידושין סח, ב

להשאיר תמיד המחיצה המבדלת בין ישראל לעמים, שלא להניח אף פעם שיתערבו בהם ח"ו.

*

את זה ציוה הקב"ה למשה לומר לבית יעקב ולהגיד לבני ישראל קודם מתן תורה (שמות יט, ד-ה), אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וגו' והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ וגו'. והמפרשים האריכו למעניתם לבאר כוונת הסיום 'כי לי כל הארץ', שלפי פשוטו אין לזה מובן והמשך.

ויבואר דמציינו בשבח מעלת היציאה מארץ מצרים (דברים ה, לד) או הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי, שהיו שם לגוי מצויין מובדל ומופרש. ובאמת זה מבהיל לרעיון ובלתי מושג, איך זה היה באפשרות להיות גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום (שיר השירים ה, יב) בהיותם במצרים ערות הארץ (בראשית מב, ט; קהלת רבה א, א), מקור הטומאה שבעולם, שאף אברהם אבינו היה מפקד בידרו לשם, והם היו שם משך מאתים ועשר שנים משועבדים ומעונים בעבודה קשה בחומר ובלבנים. וכך אמנם אמרו אומות העולם מסברא, דאם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם (רש"י, במדבר כו, ה).

ברם כתוב בזוהר הקדוש (ח"ב דף טו, א) שלכן עשה השי"ת שיהיו מבוזים בעיניהם, גוברין געלן בהון נוקבתא געלן בהון וכו', וכענין (קידושין יב, ב) מנוולת

^א ראה בלשון הזוהר שם: כד חמא קודשא בריך הוא... אמר דילמא ח"ו יתערבון בשאר עממין וישתאר פגימותא בכולהו עלמין, מה עבד קודשא בריך הוא, טלטל לכלהו מהכא להכא, עד דנחתו למצרים למידר דיוריהון בעם קשי קדל, דמבזין נמוסיהון, ומבזין להון לאתחנתא בהו ולאתערבא בהדיהו, וחשיבו להון עבדין, גוברין געלן בהון נוקבתא געלן בהון... ובין כך ובין כך שלים חובא דשאר עמין דכתיב (בראשית טו, טז) כי לא שלם עון האמורי עד הנה, וכד נפקו נפקו זכאין קדישין דכתיב (תהלים קכב, ד) שבטי י-ה עדות לישראל. ובאור החמה: שאם עמדו ישראל בארץ כנען, מקום שהיו מכירים אבותיהם ומעלתם, היו מחשיבין אותם בעונים, והיו נותנים בנותיהם להם ונוטלים בנותיהם להם לנשים, כדי להתערב בזרע האבות, ומטעם זה היה גלות, כדי שיתענו ויבזו, ובמצרים שהיו כל העבדים שנואים להם, והאריכו בגלותם עד שישלם עון האמורי וירשו הארץ, עכ"ל.

עם ישראל יותר מכל אומה ולשון שבעולם, אין זאת כי אם 'מאת ה' היתה זאת' לשמרנו שלא נתערב בגויים, וזו טובה גדולה לנו מרחמי שמים, שעושה לנו נסי נסים שלא בדרך הטבע לשמור על קיומנו כעם ישראל, וכל המתבונן יראה בזה איך שגם בעבודתנו לא עזבונו אלקינו.

*

בזה יבואר מה שמסופר בחז"ל (חגיגה ה, ב), רבי יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר, אחוי ליה ההוא מינא: עמא דאהרדינהו מריה לאפיה מיניה (על ידי סימן, רמז לו: ההודי פניו - רש"י), אחוי ליה: ידו נטויה עלינו וכו'. דהיינו שהמין ביקש להוכיח דאהרדינהו מריה לאפיה מיניה ממה שהם נתונים לבזו, כל שבעים אומות ומלכיהם בהא נחתי ובהא סלקי, וכל אומה ולשון שבעולם שונאים לישראל. על כך השיבו רבי יהושע בן חנניה, דאדרבה מזה גופא סימן כי ידו נטויה עלינו, וזו למוכתינו שלא נתערב בגויים, דלולי זאת איך היינו מתחזקים זה קרוב לאלפיים שנה בין הגויים; אם היו מחבקים ומנשקים אותנו, ועושים אותנו דוכסים ואפרכסין (ראה פסיקתא יט), מי היה יכול לעמוד בנסיון.

ובזמן שרואים במדינה זו איך שירדו עד לעמקי תהום, כאשר קבלו קצת הארת פנים מן הגויים, והטומאה עושה שמות בארץ ואוכלתם וכולעתם שלא יזכר שם ישראל עוד ח"ו. ואילו היה כן לכל אורך שנות גלותינו לא היה במציאות הטבע האנושי להחזיק מעמד. נמצא שבשנאה זו עצמה אנו רואים הכח

ד"ה לימא, ובמהרש"א שם עה, ב בתוד"ה ורבי ישמעאל) דנכרי הבא על בת ישראל הולד צריך גירות, ומה גם קודם מתן תורה שידוע מדברי הרמב"ן (ויקרא כד, י) בשם הצרפתים שאז היה משפמו לילך אחר הזכר. אבל יאמר אותו צדיק הרי ועבדום וענו אותם קיים בהם בשביל שלא יתערבו בגויים, ואם כן לא יתכן אשר ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם דייקא, רצ"ל שהם הם זרע אברהם ולא נתערבו בגויים.

זה שנאמר, אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים וגו' ואביא אתכם אלי, גוי מקרב גוי, ועתה וגו' והייתם לי סגולה מכל העמים, רצ"ל שאף בהיותכם בארצות העמים תהיו לי סגולה, מיוחד ומובדל אלי, כי לי כל הארץ ומושל בכל, ולב מלכים ושרים ביד ה' (על פי משלי כא, א) להכניס בלכם שנאה וגיעול על ישראל, ורצון להרע להם דכל המוצר לישראל נעשה ראש (גישן נג, ב), ובכך אדאג תמיד שתשארו לי סגולה מכל העמים.

על זה שיבח נעים זמירות ישראל (תהלים קיח, כא-כג) **אורך כי עניתני, מלשון עיני ועוני, דבכך ותהי לי לישועה, ומפרש והולך, אכן מאסו הבונים, שהעמים מבזים ומשפילים את האומה הישראלית (עיין מפרשים שם), ומכך היתה לראש פנה סגולה מכל העמים, מאת ה' היתה זאת, היא נפלאות בעינינו, שתמיד היינו מתפללים על השנאה הזאת שעשו שונא ליעקב (רש"י, בראשית לג, ד), מה סיבה יש בה, הלא מעולם לא נגענו בהם לרעה, ושלא בדרך הטבע היא השנאה המורשעת כזאת דוקא נגר**

ורעות רח"ל. כאשר מצד אחד באים רשעי האומות בפיתויים לקרב אותנו אליהם, מיד נצמח בצד שני איזה מיצר לישראל שנעשה ראש, וחלים ובאים רדיפות וגזירות, כדי להרחיק את ישראל מהם שלא ימשכו אחריהם.

*

בזה יפורש בסגנון אחר קצת מדברי מהרש"א, **אכלה ומדקה**, שבכח הפה יכולים לאכול ולכלות לגמרי, מכיון שבכח הפיתוי הסכנה גדולה מאוד שלא נוכל לעמוד נגדם ויכלו אותנו שלא יזכר שם ישראל עוד ח"ו, ובפרט בזמן הגלות כשאין מלך כהן ונביא, מלכה ושריה כגוים אין תורה (איכה ב, ט), דעתידה תורה שתשתכח מישראל (שבת קלח, ב), מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פעלי און (תהלים צד, טז), ומאי תיהיו עלן ממנאי (חגיגה ה, ב). לכן מחסד ה' על עמו, ושארא, בשביל להשאיר להם שם ושארית, נותן בלב העמים להיות ברגלה רפסה, לדרוס עליהם. כאשר אחד מזרע היהודים עולה לגדולה להיות שר ופריץ, מיד קמה נגדו התנגדות מרעושה מן העמים ששופכים עליו אש וגפרית, מסכימים לתת יקר וגדולה לכל העמים ורק איש יהודי הוא לקוץ בעיניהם, ומהפכים כל העולם אודותיו, ומתוך שנתמעט כבודם אצל העמים כבר אינם מתערבים ביניהם ונשאיר להם שארית.

ורמז מהרש"א את דבריו בשיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם, זה אדם, אזי חיים בלעונו, היינו בליעה וכלייה בשיניהם, אכלה ומדקה. ולדרכנו יבואר עוד,

האלוקי אשר בחר בנו מכל העמים, ועוד ידו נמויה עלינו.

לפיכך כאשר צדקה עשה הקדוש ברוך הוא בישראל שפזר לבין האומות (פסחים פז, ב), וקיים חשש שיקרבו אותם וירשיעו מעשיהם. וכמו שכבר התחיל בזה הרשע אחשוורוש ימ"ש, שאמר המן לאחשוורוש אלקיהם של אלו שונא זמה העמד להם זונות ועשה להם משתה, וגזר עליהם שיבואו כולם ויאכלו וישתו ויעשו כרצונם שנאמר לעשות כרצון איש ואיש וכו' (אסתר רבה ג, יג), ובכך גברה עליהם הסמרא אחרא [מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב, א)]. לכן מיד [בנבואה על הגלות של החיה הרביעית] נוסד הכח של 'שארא רפסה' שיהיו גם רומסים ודורסים אותם ברגליהם, באופן שיהיו קצת בשפלות, ובכן על ידי ה'כלי יוצר עליך' יתקיים 'וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע', דכיון שהגוי שונא לישראל ממילא הישראל שונא אותו, כי כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם (משלי כו, יט; תוספות פסחים קיג, ב ד"ה שראה בו), ונוצר ריחוק והבדל ביניהם. אכן יש הנהגה של יד חזקה וחימה שפוכה, אבל סוף סוף 'אמלוך עליכם'. וכך אנו יכולים לעבור בשלום את הגלות המר, ומחזיקים באמונה הקדושה מאז מתן תורה ועד היום הזה, גם כאשר ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר.

המתבונן יראה נכוחה שכך הוא בטבע עולם כמנהגו נוהג, שבכל מקום שקמו כופרים ורשעים מתבוללים ('אסימילאציען'), מיד נתעוררו באותם מדינות גזירות קשות

לירמיה שהיה מתנבא על חורבן בית המקדש (תנחומא, פרשת שמני ה') ובית לא תבנו (ירמיה לה, ז).

ודרך הסיכוך שיהיו הכוכבים נראים מתוכה (ש"ע אור"ח סימן תרלא, ג), ולהורות נתן שעל ידי ששוכנים כאן בצורת ארעי, מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים. לא כן אילו היו משתקעים בדרך קבע באיזו מדינה, ובונים להם ארמונות פאר עם כלים ורהיטים יפים, מתוך הרגשה שטוב להם כאן, פה אשב כי אותיה, דאז היו בועטים מרוב טובה, דמה יעשה הבן שלא יחמא (ברכות לב, א).

על כן עשה ה' ככה שלא מצאו מנוח לכף רגלם, ובכל תקופה מגרשים אותם, ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר, מבבל לאפריקה, לצרפת, ולאשכנז, נעים ונדים מחר לגבע ומגבע להר גולה אחר גולה, גולה וסורה, וכבר עורר החיד"א על פליאה נשגבה הזאת. ולפי דרכנו יבואר הענין בזה, כי אם כל שנות הגלות היו יושבים במקום אחד, היו מחזיקים עצמם כאזרחים ואנשי המקום הזה, שאבותם ואבות אבותיהם כבר הגיעו לכאן עוד לפני הגויים האלה, אז היו מתערכים ולמדים מדרכי הגויים אשר אמר נבל בלבו אין אלקים. ומתוך שחם השי"ת על נשמות ישראל גור עליהם שלא ישבו במקום אחד לאורך ימים, וכל כמה שנים מגרשים אותם, כדי שלא יתאזרחו בשום מקום אלא ישארו גרים בארץ.

כל זה בהשגחה נפלאה מהשי"ת למען קיום עם ישראל בגולה, ונעו

שמפרש במה היה ה' לנו, בכך אשר אוי חיים בלעונו בחרות אפם בנו, דהיינו שבאים עלינו בגזירות רעות, ולולי ה' שהיה לנו שיענו אותנו בגשמיזות, אוי המים שטפונו וגו' אוי עבר על נפשנו המים הזירונים של חכמות חיצוניות, והיו משטיפים אותנו בתאוות וטומאות.

ועל כך משבח, ברוך ה' שלא נתנו טרף לשיניהם, היינו לכה הפה שלהם. נפשנו בצפור נמלטה מפח יוקשים, פירוש דמחמת הפח יוקשים שהעמידו לנו נמלטה נפשנו ברוחניות, כי לא יכולים לכוא עלינו בפיתויים כאילו טובתינו הם מבקשים, מאחר ששנאתם נראה ונגלה בעליל בחרות אפם בנו כשעומדים עלינו לבלענו חיים. בכך הקב"ה מכריז עליהם בגלוי, כדי שנדע ונכיר ברשעתם ולא נפנה אליהם, ונברח מן גוי הרחק כמטחוי קשת וכמו שמתרחקים ממלאך המות.

*

בדרך זה יבואר בענין מצות סוכה שמורה על גלות, וכמו שאומרים ביהי רצון (בשעה שנכנס לסוכה) ובזכות צאתי מביתי החוצה וכו' יחשב לי זאת כאלו הרחקתי נדוד. וסוכה דירת ארעי (סוכה ב, א), לרמוז שאין לו בית קבוע בארץ העמים. כמו שכתב הגה"ק בעל חתם סופר זי"ע (שו"ת יור"ד סימן קלח) בדבר צוואת רבי יהודה החסיד שיש סכנה לבונה בית של אבנים, דכשבונה להרחיב לו משכנות בחוץ לארץ ולהתייאש מן הגאולה, בכיוצא באלו הרי בניינו סכנה כו' עיי"ש. והוא על דרך שצויה יונדב בן רכב לבניו [ששמע

ושכינתיה, ששמחים אנו בכך, כי מוותרים אנחנו על כל חיי הבל ושלות רשעים, ובלבד שנוכל להישאר בנקודת האמונה.

*

בדרך זה יבואר סברת מאן דמפרש (סוכה יא, ב) כי בסוכות הושבתי את בני ישראל (ויקרא כג, מג) סוכות ממש עשו להם, ולכאורה להבין בעי מה הרבותא בכך שישבו במדבר באהלים עד שנצטוו לעשות זכר לכך לדורות. ולהאמור יבואר כי בצאתם ממצרים ביד רמה בנסים ונפלאות עד אין חקר, וישבו במדבר ארבעים שנה לא חסרו דבר, מן ושלי וכו', וגם תגרי אומות העולם היו מוכרין להם דברים (וימא עה, ב), עלולים היו שיתקיים בהם (דברים לא, כ) ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים וגו', על כן הביא הקב"ה עליהם את הגויים ללחום בהם. מיד כשריפו עצמן מדברי תורה (סנהדרין קו, א), ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידם (שמות יז, ח), לומר לישראל: כסבורים אתם שאתן לכם שלא לעסוק בתורה ולהיות כמו גוי, אשר (דברים ז, י) ומשלם לשנאיו אל פניו להאבדו וגו', חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני (רש"י שם), דכל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים (ראש השנה כג, א).

ונאמר (דברים כה, יח) אשר קרך בדרך, שהיו כל האומות יראים להלחם בכם ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים, משל לאמבטי רותחת

מעגלותיה לא תדע, רק בביאת המשיח נתוודע כמה נסי נסים גדולים, וכמה רבי רבבות מקרים של השגחה פרטית עמדו לכל יהודי ויהודי כדי שיוכל להתחזק בדתו ואמונתו, ועל אף היותם מאות ואלפי שנים בין הגויים נשארו נאמנים לה' אלקי אבותם, ללא שום שינוי ממעמד הר סיני, כאשר מראש הועיד לנו ואמר והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ וכו"ל.

כי הסטרא אחרא בשנאתה אל הקדושה מבקשים רק את הנפש, ואלמלי עלתה בידם את אשר יזמו לעשות שלא יזכר שם ישראל עוד היה זה הריח הכי גדול בשבילם, שהמחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו (רש"י, דברים כג, ט), והקב"ה מצילנו מידם, ונותן להם לגזור גזירות בגוף אך לא השליטה על נשמות ישראל, שדבר זה לא נמסר בידם, וכהבטחתו יתברך (דברים לא, כא) כי לא תשכח מפי זרעו.

זה הסוד של סוכה דירת ארעי, שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח (סוכה ג, ב), שמשאיר צד אחד פתוח לצאת ולגדוד למקום אחר, רמז על זמן הגלות שתמיד עומד הכן לעמוד ולצאת, דמי יודע מה יולד יום שמא למחר יגרשו אותו מכאן, ומתוך כך מסתפק בדירת עראי, דמה לו לבנות דירת קבע בבנין גדול ויפה ולהשאיר זאת אחריו בשביל הגויים. ומתוך שהוא שרוי במצב כזה תמיד עיניו נשואות השמימה.

ועל כך משבחים ואומרים, זכאה חולקנא וזכאה חולקיהון דישראל דיתבא בצלא דמהימנותא בצלא דקוב"ה

ובחימה שפוכה אמלוך עליכם, אם על ידי מלך כהמן ואם בשאר אופנים, ועל כל פנים לא אזניח אתכם להיות מופקדים, אלא סוף סוף אמלוך עליכם.

זה שאמר הכתוב, בסוכות תשבו שבעת ימים, בסוכה דירת עראי, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, לבלתי ירח ממנו נדה, למען ידעו דורותיכם, שגם בדורות המאוחרים כשילכו בגולה לא ידמו שיש להם תקוה למצוא מחסה אצל הגויים; ולא יאמרו אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים וגו', אך חושך ישופני ולילה אור בערני וגו' (תהלים קל"ט, ט"א) - כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, בזמן שבאו עליהם האויבים במלחמות, וזאת בהוציאי אותם מארץ מצרים, אחרי שיצאו מעבדות לחירות וישומו עליהם מלך, כדי שלא יעלה בדעתם שכבר הגיעו ועלו לפסגת ההר ולא צריכים את ה', אלא תמיד תדעו ותזכרו כי אני ה' אלקיכם.

בזה מיושב מה שכתב הפרי מגדים (משבצות זהב, ריש סימן תרכה) שלמאן דאמר סוכות ממש עשו להם קשה ואמרו בסוכות הושבתי דמשמע פועל ה' נסיי, [וגם מה הקשר מזה ליציאת מצרים]. אלא שכל הענין שבאו העמים עליהם למלחמה היה שלא כדרך הטבע, דאחרי רוב הנסים שנעשו להם לעיני כל הגויים ביציאת מצרים איך זה נשתגעו לבוא ולהלחם בהם, אבל כל זאת היה פועל ה' ('הושבתי') למען תדעו כי אני ה' אלקיכם, שלא תדמו לומר שגם בלעדי אתם יכולים להסתדר, ואל תחשבו להתערב בגויים וללמוד באוניברסיטאות, כי אם תסורו מהשי"ת

שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה אף על פי שנכוה הקרה אותה בפני אחרים (רש"י). ופליאה דעת להבין זאת, וכי מי זה ישתמה לקפוץ ולירד לאמבטי רותחת; אחרי הנסים הגדולים והנוראים במצרים ובקריעת ים סוף, וכמו שרחב אמרה (יהושע ב, ט"ז) ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם, כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם וגו', איך זה השתגע עמלק לבוא וללחום בהם. אלא דבאמת זה שלא כדרך הטבע, ומן השמים נתנו בלב עמלק שיבוא וילחם בהם, כדי שיהיו מוכרחים לשעבד את לבם לאביהם שבשמים.

על כך אנו מודים בישיבתינו בסוכה למאן דאמר סוכות ממש עשו להם, וכפירוש הרוקח (סימן ר"ט) דהיינו כשצרו על ארץ האמורי של סיחון ועוג ועל כרכים שבארץ כנען אז ישבו ישראל בסוכות עי"ש, כי המלחמות בצאתם ממצרים מעבדות לחירות היו מתנה טובה מאת ה', להזכירם תמיד שיש אלקים בארץ, שלא יגיעו ח"ו למצב של (איוב כא, ד) ויאמרו לא-ל סור ממנו. אשר על כן הביא עליהם את עמלק, סיחון מלך חשבון, ועוג מלך הבשן, באופן שבכל עת יודקקו לזעוק אל ה' בצר להם, וכמו שרואים בסיפורי הנ"ך איך שתמיד באו עליהם העמים וזעקו אל ה' ויושיעם.

כל זה חלק מקום הבטחת ואבדיל אתכם מן העמים, והייתם לי סגולה מכל העמים, שאפילו אם ירצו להתערב בגויים לא יתן להם, דאצל ישראל לא תהא דרך רשעים צלחה, כי ביד חזקה

ה), שלא כדרך הטבע, וכשאלת המטרוגא אפסר יוסף בן י"ז שנה היה עומד בכל חומו ולא היה עושה את הדבר הזה וכו' (ילקוט, פרשת וישב קמח) - בכך המשיך לדורות עולם לכל בית ישראל את הכח שיוכלו להתחזק, ולא יקבלו התפעלות מכל כלי יוצר ומכל לשון תקום אתם.

הוא שאמר (בראשית מה, ז) וישלחני אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ, רמז על בחינת מה שנאמר ושאר אכל, דיוסף ירד לגלות מצרים והמשיך כח ההתחזקות עד לאחרית הימים, כשיבואו משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, שיוכלו בני ישראל להתקיים ולהתחזק באמונה הקדושה, ואף כאשר להחיות לכם, שתשאר בחיים [כלומר בזמנים של טובה, לא יוכלו האומות להתענות] ויהיו לפליטה גדולה.

וידרש הש"ת בוכות יוסף הצדיק אושפיזא קדישא, ברור שאנו עומדים כבר ברגע האחרון ובדרגה האחרונה, ויתן בנו כח שנוכל להתחזק עד יעבור זעם, וכל ההולך בדרכי אבות אני מתקומם עליו בזכות אבות (מדרש, הובא בישיבת משה, ריש פרשת עקב, ועיין בראשית רבה עו, ד), ויקיים בנו כל כלי יוצר עליך לא יצלה וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום (דברים ה, ד). ויעזור לכלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם בכללות ובפרטיות, שיושעו ברוחניות ובגשמיות בבני חיי ומוזני ריחיו, ויגאל גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

אז גם עולם הזה לא יהא לכם, שכך כרת הקב"ה ברית עם אברהם אבינו לקיים בהם ועבדום וענו אותם כדי שישארו זרעו מיוחדים אחריו.

*

זה המכוון במאמר המשוור האלוף, **אז** יאמרו בנז"ל שאז יפקחו עיני כל העמים אלה, רצ"ל שאז יעשה ה' בגולה היה בשביל עם ה' אלה, בעוד שהיינו חושבים אשר הנדיל ה' לעשות עמנו, היינו שמחים, בחושבנו שלהנאתינו אנו גוזרים עליהם גזירות, להרע להם, ובסוף מתברר שהנדיל ה' לעשות עם אלה והכל היה לטובתם, דמה שברגלה רפסה היה טובה להם שלא יהא אכלה ומדקה, ויהא שם ושארית לעם ישראל.

ובל זה כח האושפיזא קדישא, שהיה הראשון שהלך בגלות, לעבד נמכר יוסף ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו (תהלים קה, ז-ח), ועל ידי שעמד בנסיון המשיך לדורות לכל ישראל, שכולם נקראו על שמו (מדרש תהלים ג, ג), שיוכלו להתקיים ולהתחזק.² בשביל כך הוצרך לדרת מצרימה, ולסבול מאותה מרשעת הן בעיניי הגוף והן בפיתויי הלשון, כמסופר בחז"ל (יומא לה, ב; בראשית רבה פו, י), כדי שיתקיים לדורות הבטחת כל כלי יוצר עליך לא יצלה וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי. בזה שעמד בנסיון עמד בקדושתו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועומד בצדקו (רש"י, שמות א,

² ראה במדרש (ויקרא רבה לב, ה): יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערצה ונגדרו ישראל בזכותו.

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

אני מדבר בצדקה ורב להושיע

להוציא את ישראל ממצרים, ומה מקום יש להתרעם. וכן מהו קובל אני על ששלחתי, וכי כאב לו ביטול הזמן כשהלך לקיים מצות הבורא ב"ה.

חג הסוכות ומצוותיה רומזים למידת גמילות חסדים

נקדים מדברי כ"ק אדמו"ר זי"ע (שוה"ט ליל אושפיזא דיעקב, תשי"ד. נדפס בגיליון אלף תנ"ט), ששלושת הרגלים שנתן לנו הקב"ה לחוג אותם בשמחה ובששון, פסח שבועות וסוכות, המה כנגד שלשת עמודי העולם, תורה עבודה וגמילות חסדים (אבות א, ב) [ומקור רעיון זה מובא כבר בספרים הקדושים (פנים יפות, פרשת משפטים, ד"ה וענין שם רגלים)]. חג הפסח הוא כנגד עבודה, כדכתיב (שמות יג, ה) ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה, ובן כתיב (שם יב, כו) והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם, ועיקר החג הוא זבח פסח. חג השבועות שהוא זמן מתן תורתנו, מכוון לעמוד התורה. וחג הסוכות הוא כנגד עמוד גמילות חסדים, ולכן כל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת (סוכה כו, ב), כי כולם

בתורה"ק (ויקרא כג, לט-מ) נצמוונו במצוות החג, אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחוגו את חג ה' שבעת ימים וגו' ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערכי נחל ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים. ויש לבאר מה שנקט באספכם את תבואת הארץ כסימן למועד החג, והלא מפורש בכתוב בחמשה עשר יום לחודש השביעי. וכן למה הסמיך ושמחתם לפני ה' אלקיכם למצות ד' מינים, דאיך באים לשמחה על ידי מצוה זו.

במקראי קודש (שמות ה, כב-כג) כשחזר משה רבינו אל השי"ת אחר שהיה אצל פרעה, נאמר, וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתי, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך. וברש"י, למה הרעותה לעם הזה, ואם תאמר מה איכפת לך, קובל אני על ששלחתי. והוא פלא גדול מענתו של משה רבינו למה זה שלחתי, וכי לא היה ברור אצלו שאם הקב"ה שלחו בוודאי יעלה בידו לבצע שליחותו

לעצמו בלבד, אלא כל כולו עסוק וטרוד
היאך להשפיע מטובו לאחרים.
עכתודה"ק, עיי"ש באריכות נפלאה
כדרכו בקודש.

המלאכים לא קבלו התורה כי חסר אצלם עמוד גמילות חסדים

עוד נקדים מה שכתב בספר אפיקי
יהודה [להגאון רבי יהודה לייב
הלוי זצ"ל, מגדולי הדרשנים הקדמונים]
(דרוש ד) על הגמרא (שבת פח, א) דרש
ההוא גלילאה עליה דרב חסדא, בריך
רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם
תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי
בירחא תליתאי. וברש"י, אוריין תליתאי,
תורה נביאים וכתובים, לעם תליתאי,
כהנים לויים וישראלים.

וביאר לדרכו על פי המובא במדרש
(שמות רבה כח, א), באותה שעה
בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה
בו הקב"ה קלסמירין של פניו של משה
דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה, אי
אתם מתביישין הימנו לא זהו שירדתם
אצלו ואכלתם בתוך ביתו. ולכאורה
צריך ביאור, דהאם מפני שאכלו אצל
אברהם אבינו אין הם יכולים לבוא
במענה שהם צריכים לקבל התורה ושיתן
הקב"ה הודו על השמים מעל, וכמה
נסתרה טענתם בגין מה שאכלו אצל
אברהם.

ותירין על דרך מאמרם ז"ל שהעולם
עומד על התורה ועל העבודה
ועל גמילות חסדים, והיינו דשלימות
היצירה תלויה בשלימות ג' ענינים אלו

מכניסים אורחים לצל קורתם באהבה
ואחזה ואין אדם אומר צר לי המקום.
וממעם זה מצות סוכה שתי דפנות
כהלכתן ושלישית אפילו טפח (שם ו, ב),
לרמו שהסוכה פתוחה לכל מאן דבעי
לבוא ולסעוד ולהשביע נפשו.

בן מצינו בגמרא (שם נג, א) לגבי שמחת
בית השואבה, אמר רבי יהושע בן
חנניה כשהיינו שמחים שמחת בית
השואבה לא ראינו שינה בעיינינו וכו',
איני והאמר רבי יוחנן שבועה שלא אישן
שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר,
אלא הכי קאמר לא טעמנו מעם שינה
דהוו מנמנמי אכתפא דהרדי. והיינו דמי
שהרגיש אז עייפות וחלישות כח היה
מנמנם על כתפי חברו, שזהו גם ענין של
גמילות חסד, שהאחד נשען בחברו
שתומך בו ומסעדו בכל מה שיכול, אף
שגם הוא בעצמו היה עייף ויגע ממצוות
היום. וזהו גם הענין שלא היתה חצר
בירושלים שלא היתה מאירה מאור בית
השואבה (שם נא, א), כי הדליקו את האור
באופן שיהא בו השתמשות ותועלת בכל
בתי ישראל.

וגם במצות ד' מינים רמוז מדה זו,
שהאתרוג המשובח שיש לו מעם
ריח ורומז לצדיק שיש בו תורה ומצוות
(ויקרא רבה ל, יב) אינו מחזיק טובה לעצמו
בלבד, אלא הוא מתחבר גם אל
הפשוטים והריקים בכדי שיקבלו ממנו
קצת מעם או ריח, ולא רק אל הלולב
וההדרס שעל כל פנים יש בהם איזו מעלה
של מעם או של ריח, אלא אפילו אל
הערבה הריקה מכל לחלוותי הוא
מתקרב ומתאגד כדי שיתעלה במעמ,
דאין הוא משמר את מעלותיו ומדרגותיו

על כן צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר למלאכים, אי אתם מתביישים הימנו לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו, ורמוז להם בזה על מדת החסד והצדקה של אברהם אבינו, שזהו חלק בלתי נפרד מעמודי העולם אשר הא בלא הא אי אפשר, וכיון שאצלם אי אפשר לקיים מדה זו בשום אופן וצורה, לכן לא יתכן לתת להם את התורה, ובהכרח לתת לבני ישראל שהם יכולים לקיים כל ג' עמודי העולם.

וזהו הרמז במה שאמר שהוא גלילאה, בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם תליתאי, רצ"ל לעם שיכול לקיים בפועל את שלושת עמודי העולם, תורה עבודה וגמילות חסדים, דרך בזכות זה היו יכולים לקבל התורה מחמת שנסתרה מענת המלאכים. עכתו"ד ודפח"ח.

התורה תחילתה וסופה גמילות חסדים כי בזכותה קבלנו התורה

יש להוסיף במה שאמר הקב"ה למשה (שם) אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה, דאיתא במדרש (ילקוט, תהלים פט, רמז תתמ), אמרו לאיתן על מה העולם עומד, אמר להם על החסד שנאמר (ישעיה טז, ה) והוכן בחסד כסא, משל למה הדבר דומה לכסא שהיה לו ארבע רגלים והיתה האחת מתמוטטת, נמל צרור וסמכו, כך היה הכסא של הקב"ה כביכול מתמוטט עד שסמכו הקב"ה, ובמה סמכו בחסד וכו'. והיינו שכסא כבודו של הקב"ה נסמך ועומד כביכול

שהם עמודי העולם, וצריכים לקיימם בשלימות גמורה ככל האפשר. והנה בעמוד התורה יכולים המלאכים לבוא לשלימות יותר מבני אדם, כי לאדם ישנם גבולות והדרגות שונות, וגם שכלו מוגבל כמה הוא יכול להבין ולהשיג בתורה הקדושה שהיא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים עד אין סוף, מה שאין כן המלאכים שהם כל כולם רוחניות ואין להם שום הגבלה כמה שיכולים ללמוד ולהשיג גבוה מעל גבוה. וכן הוא גם בעמוד העבודה שהמלאכים מושלמים בזה יותר מבני אדם, שהמלאכים עושים באימה וביראה רצון קונם באופן שאדם בשר ודם אינו יכול להשיג כלל וכלל. ואולם שונה הדבר בעמוד גמילות חסדים שזה אינו שייך אצל המלאכים בשום אופן, דכיון שלא חסר להם כלום, לכן במחיצתם אי אפשר לקיים חסד ומתן צדקה ולהטיב אחד עם השני וכדומה.

לבן כשעלה משה רבינו למרום כדי לקבל התורה עבור בני ישראל, טענו המלאכים מה לילוד אשה בינינו תנה הודך על השמים (שבת פח, ב), ובקשו לפגוע במשה על שבא לקחת את התורה מהם שהם מלאכי מעלה בשביל בני ישראל בעולם התחתון, וזאת בטענה שהם יכולים ללמוד את התורה ולהשיג בה השגות וידעיות במדרגה גבוהה הרכה יותר מבני אדם בשר ודם היצורים מחומר עבור וגם ושכלם מוגבל. ולנוכח דבריהם נבהל משה רבינו וסבר בדעתו שטענתם צודקת ושיש ממש בדבריהם, ולהם ראוי לתת את התורה.

ההר הזה, שתקבלו התורה עליו והיא הזכות העומדת לישראל, עכ"ל.

והיינו דהזכות של בני ישראל לצאת ממצרים היה מפני שהיו עתידים לקבל את התורה. ולהנ"ל יש לומר, דכששמע משה רבינו שזכות יציאת מצרים תלויה בקבלת התורה, והבין שבני ישראל יזכו לקבל התורה רק בזכות מדת החסד שיש ביניהם, סבר לעצמו בענוותנותו דאם כן אין הוא ראוי להיות השליח להוציאם ממצרים, דאף שהוא זכה להיות עמוד התורה, אבל כיון שאין בו שלימות במדת החסד הרי אין הוא יכול להיות השליח למסור התורה לבני ישראל, וממילא גם אינו ראוי להיות השליח להוציאם ממצרים אשר הא בהא תליא, כי יבואו אליו בטענה וערעור איך תוכל להוציאם ממצרים, הלא בהעדר מדת החסד לא יזכו לקבלת התורה ואם כן באיזה זכות יצאו.

ובשראה משה שאכן לא הועיל בשליחותו אל פרעה, אמר לפני הקב"ה, למה זה שלחתי, קובל אני על ששלחתי, היינו אותי שאני מושלם רק בתורה ולא במדת החסד, ודין גרמא שאיני יכול להיות השליח להוציא את בני ישראל ממצרים בזכות קבלת התורה, דכיון שאיני מושלם במדת החסד אין לי הזכות למסור להם התורה.

והוסיף משה לאמר (שם ד, יג), שלח נא ביד תשלח, וברש"י, ביד מי שאתה רגיל לשלוח והוא אהרן. דאיתא במדרש (שמות רבה ה, י) חסד זה אהרן שנאמר (דברים לג, ח) וללוי אמר תומך ואורוך לאיש חסידך, והכהנים הם

על מדת החסד. ולכן כשמענו המלאכים שצריכים לתת להם את התורה כיון שהם יכולים להשיגה באופן מושלם ונעלה, אמר הקב"ה למשה אחוז בכסא כבודי, ורמזו בזה על מדת החסד שזה אינו שייך אצל המלאכים, ולכן אין זה באפשרי שיקבלו התורה.

ממעם זה התורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים (סוטה יד, א), כי רק בזכות מדת החסד שאנו מקיימים ואשר אינה נמצאת אצל המלאכים, זכינו לקבל התורה, והיא חלק בלתי נפרד משלימות קיום העולם המושתת על תורה עבודה וגמילות חסדים, והא בלא הא אי אפשר.

סירובו של משה רבינו לילך מצרימה בסברו שאינו מושלם בחסד

עוד מצינו כששלח הקב"ה את משה רבינו להוציא את בני ישראל ממצרים (שמות ג, יא-יב), ויאמר משה אל האלקים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים, ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. וברש"י, וששאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף ג' חדשים שיצאו ממצרים. דבר אחר, כי אהיה עמך, וזה שתצליח בשליחותך, לך האות על הבטחה אחרת שאני מבטיחך שכשתוציאם ממצרים תעבדון אותי על

הקב"ה (שמות ו, א) עתה תראה אשר
אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד
חזקה יגרשם מארצו.

מיצות צדקה היא שמירה שהקליפות לא יחטפו המיצות

בספר ראש דוד להחיד"א (פרשת ויקהל
פקודי, ד"ה וכמש"ל) הביא
מהפסיקתא על הפסוק (במדבר ו, כד)
יברכך ה' וישמרך, יברכך ה' בצדקה,
וישמרך שיכתוב זכותך. וביאר על פי
הידוע מספרים הקדושים (ספר הליקוטים
להארז"ל, תהלים קיב) דאף שבכל המצוות
אם אין מקיימים אותם באופן הראוי,
ובפרט אם לאחר קיום המצוה חוטאים
ומתנהגים שלא כדת ח"ו, באות
הקליפות ויונקות חיות מהמצוות הללו
שקיים וחוטפות המצוות לרשותן (ראה
ראשית חכמה, שער התשובה, פרק ב; שער
היחודים ותיקון עונות למחרת"ו, פרק ו, יחוד ה),
בבחינת ושפחה כי תירש גבירתה (משלי
ל, כג), מכל מקום מצות צדקה גדולה ורב
זכותה שעל מצוה זו אין להם שליטה.
וגם אם האדם מקיים מצוה אחרת
ומקדים לתת צדקה לפני קיום המצוה,
הרי זהו שמירה והגנה על המצוה
שמקיים שתישאר ברשותו. וזהו על דרך
שאמרו חז"ל (עיין שמות רבה מא, א; רש"י,
בראשית יח, טו) גדולה מתנת עניים
שמהפכת מדת הדין למדת הרחמים,
והיינו שעל ידי הצדקה מתרחקים ממנו
הקליפות והמוזיקים ואין להם שליטה
עליו ועל מצוותיו. וזהו, יברכך ה'
בצדקה, רצ"ל שיהיה לך יכולת ורצון
לתת צדקה (עיין מעיל צדקה, אות א' ש"פ),

מסמרא דחסד (זוה"ק ח"ג, פרשת נשא, דף
קמו, א). וסבר משה רבינו שאחיו אהרן
הכהן עמוד החסד הוא הראוי להיות
השל"ה להוציא את ישראל ממצרים
בזכות קבלת התורה שיקבלו בגין מדת
החסד שיש ביניהם.

בדברי משה רבינו אל ה' נתגלה גם צד מדת החסד שבו

אמנם בדיבורים אלו גופא של משה
רבינו היה טמון מסירות נפש
עצומה לטובת בני ישראל, כיון
שמטענתו נשמע שהיה מוכן לוותר על
המדרגה הגדולה להיות מושיען של
ישראל ולהוציאם מבור גלותם, דוהו
כעין בחינת מחני נא מספרך אשר כתבת
(שמות לב, לב), ואף היה עלול להיענש על
דיבוריו כלפי מעלה, ומכל מקום לא שת
משה לבו לזאת והיה מוכן שיאבד זכרו,
וכל זאת כדי שבני ישראל יוכלו לצאת
ממצרים. וכשנתבונן בזה נראה שאין לך
חסד גדול יותר מזה, וזה הרבה יותר
מחסד שעושים בגוף, כי הלא היה מוכן
לוותר על מדרגותיו הקדושות ועל להיות
השל"ה מאת ה' להושיע את בניו מיד
צר, וכל זאת בשביל להיטיב עם ישראל.

אם כן כמעמד זה ועל ידי דיבורים אלו
התגלה במשה רבינו גם צד מדת
החסד שבו עד קצה גבול האחרון באופן
מופלא מאד גבוה מעל גבוה, וכולם הודו
דבעל חסד כמוהו בוודאי שפיר ראוי
להיות המושיע והגואל של בני ישראל
בזכות קבלת התורה שיקבלו בעתיד בכח
מדה זו של חסד. ולכן מיד אמר לו

ועל ידי זה וישמרך שיכתוב וכותך, שיהיו זכויותך ומצוותך כתובים ורשומים על שמך ולא יעברו לידי הקליפות ח"ו. עכתודה"ק.

על דרך זה ביאר בספה"ק קדושת יום טוב (פרשת משפטים, אות ג) את הפסוק (תהלים קיט, קכא) עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושקי, דאם עשיתי משפט וצדק, שעשיתי את משפטי התורה והקדמתי לתת צדקה, על ידי זה בל תניחני לעושקי בידי הקליפות. וזהו הענין שרבי אליעזר יחיב פרוטה לעני והדר מצלי (בבא בתרא י, א), כדי שבכח הצדקה תעלה התפילה כהוגן לפני כסא הכבוד ולא יחטפה הקליפות ח"ו. עכ"ד עיי"ש.

מדת החסד הנרמז בד' מינים מגינה על מצוות החג שישארו ברשותנו

אבן ידוע מצדיקים שהיו מרכים לחלק צדקה בערב סוכות (עין פרי עץ חיים, שער הסוכות, פרק ג; שערי תשובה, אורח חיים סימן תרכה, א), וכנודע דרכו של זקה"ק מצאנו זי"ע בזה, וכן כתב על זה זקה"ק מוהרצ"א זי"ע בבני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר י, אות כד). וסיבת הדבר הוא כיון שרצו שכל מצוות חג הסוכות ישארו ברשותם ושהקליפות לא יחטפו אותם ח"ו, וידעו שבכח הצדקה יהיה להם שמירה והגנה מפניהם.

ויורמזו בכתוב, אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ, רצ"ל כשתרצו לאסוף לרשותכם את כל המצוות שקיימתם

במשך השנה, וגם מה שאתם עתידים לקיים בחמשה עשר יום לחודש השביעי, והיינו בחג הסוכות, ושהמצוות יהיו בגדר ולקחתם לכם ביום הראשון, שהמצוות יהיו שלכם וישארו ברשותכם ושהקליפות לא יחטפו אותם, העצה לזה הוא, פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל, וכנ"ל מדברי כ"ק אאדמו"ר זי"ע שמצות ארבעת המינים רומזת למדת החסד, שהאתרוג המושלם במעלותיו מוסר נפשו להתדבק אל הריקנים שבישראל כדי שיתבשמו מריחו ויקלטו מטעמו ואין הוא מביט על טובת עצמו בלבד, ובכח מדת החסד והצדקה שפיר ישארו המצוות ברשותכם, וכנ"ל דכאשר עשיתי משפט וצדק אזי בל תניחני לעושקי.

ולבן הסמך ואמר, ושמחתם לפני ה' אלקיכם, כי כאמור גדולה מתנת עניים שמהפכת מדת הדין למדת הרחמים, ונמצא שעל ידי מדת החסד הנרמז במצות ד' מינים נעשה המתקה לטובה וזוכים לשמחה וששון למעלה ולמטה. וזהו ושמחתם לפני הוי"ה אלקיכם, שמדת הרחמים הנרמז בשם הוי"ה תתגבר ותתפוס את מקומה של מדת הדין הנרמז בשם אלקים, וכך נזכה להנהגה מצד מדת הרחמים.

ויבואר המדרש (ויקרא רבה ל, ב), משל לשנים שנכנסו אצל הדיין ולית אנן ידעין מאן הוא נוצח, אלא מאן דנסב באיין בדיה אנן ידעין דהוא נצוחיא, כך ישראל ואומות העולם באין ומקטרגים לפני הקדוש ברוך הוא בראש השנה ולית אנן ידעין מאן נצח, אלא במה שישאל יוצאין מלפני הקדוש ברוך הוא

לרחמים, ועל ידי זה שפיר אנו יודעין
דישראל אינן נצחיים ושיצאנו זכאים
בדין, כי התבטלו כל המקטרגים
והמסטינים.

ומתוך ד"ק בשוה"ט ליל ד' דסוכות,
אושפיזא דמשה תשע"ח

ולולביהן ואתרוגיהן בידן אנו יודעין
דישראל אינן נצחיים, ע"כ. וכבר עמדו
בוה, דהיאך מוכח מהר' מינים שאנו
נצחנו בדין. ולהנ"ל יבואר דהלא מצות ד'
מינים מורה על מדת החסד והצדקה של
בני ישראל והיא מהפכת מדת הדין

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

הרימו תרומותיכם בעין יפה וברוח נדיבה להפצת מעיינות הקודש

שמות התורמים מ-180 ש"ח ומעלה

נחקקים בספר זכרון מיוחד

ושמותיהם מוזכרים מדי חודש בחדשו

ליד ציון קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע

להיפקד בדבר ישועה ורחמים בכל משאלות לבם לטובה

את התרומות בכרטיס אשראי והשמות להזכרה

ניתן למסור בטל' 052-7140042

לקיים רצון צדיק!

המעוניינים לתרום להדפסת גליונות הד"ת

לכבוד השמחה במעונם, או להנציח קרובים

נא יפנו מבעוד מועד בטלפון: 052-7140042

יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

לעילוי נשמת

האי גברא יקרא מנכבדי עדתנו הק'
הרה"ג ר' **שלמה דוד** ב"ר שמחה ניסן ז"ל **רוטנברג**
נלב"ע ביום כ' תשרי, ד' דחזה"מ סוכות תשע"ח
תנצב"ה

משפחת שיטמר הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמת זקינו החשוב
הרה"ח ר' **יעקב** בן הרה"ח ר' משה בנימין ז"ל **שיטמר**
נלב"ע ביום כ' בתשרי, ה' דחול המועד סוכות, תשי"ט
תנצב"ה

הרה"ח ר' ישי הכהן לויןשטיין הי"ו

בני ברק

לעילוי נשמת אחיו החשוב
הקדוש הב' **יצחק צבי הכהן** ז"ל הי"ד ב"ר יוסף מאיר הכהן ז"ל
תלמיד ישיבתנו הק'
נלב"ע בליל הושענא רבא תשכ"ח
תנצב"ה

ברכת חג שמח

לכל קהל אנשי שלומנו
בתוך כל אחינו בני ישראל

הרה"ח ר' **מנחם מענדל רייך** הי"ו

קרית בעש"ט, פתח תקוה

ברכת חג שמח

לכל עדת הקודש בתוך כל כלל ישראל שיחי לאוי"ט

יהי רצון שיוזכה לראות ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו,

מתוך רוב שמחה כה"י אכי"ר

ולעילוי נשמת אמו החשובה

מרת **פרידא גילה** ע"ה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק הלפרין ז"ל

ואשת יבלחט"א הרה"ג ר' בן ציון רייך שליט"א

נלב"ע ביום י"ז אדר ב' תשע"ט

תנצב"ה

משפחת מילר הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמת אימם החשובה

מרת **פרומט** (פרומה) ע"ה ב"ר יצחק קלרמן ז"ל

נולדה בקלויזנבורג

אלמנת הרה"ח מיקירי אנ"ש ר' ישעיהו הלל מילר ז"ל

נלב"ע ביום א' דראש השנה תשפ"ז

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **אורי** ב"ר אליעזר ז"ל

נלב"ע ביום י"ז תשרי, ב' דחזה"מ סוכות, תשפ"ג

תנצב"ה

משפחת בויס הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמות הוריהם החשובים

הרה"ח ר' **מרדכי מנחם** בן הגה"ק רבי יחיאל בויס זצ"ל

נלב"ע ביום ד' מנחם אב תשס"ב

ומרת **זיסל** ע"ה בת הרה"ח ר' משה צבי ז"ל

נלב"ע ביום י"ט תשרי, ד' דחזה"מ סוכות תשע"ד

תנצב"ה